

Транспарентність управлінської звітності як основа прийняття ефективних рішень

Предметом дослідження є особливості формування управлінської звітності підприємства та досягнення її транспарентності для внутрішніх користувачів інформації.

Метою дослідження є розкриття ролі управлінської звітності в обліково–економічній системі підприємства та обґрунтування необхідності її транспарентності, що забезпечить прийняття ефективних управлінських рішень.

Методи дослідження. У роботі використана сукупність наукових методів і підходів, у тому числі синтез та аналіз, системний та структурно–логічний підхід до побудови концептуальної основи формування транспарентної управлінської звітності.

Результати роботи. У статті досліджено роль управлінської звітності в обліково–економічній системі підприємства. Обґрунтовано важливість формування транспарентної звітності для задоволення інформаційних потреб внутрішніх користувачів та прийняття на її основі ефективних управлінських рішень. Розглянуто етапи організації, принципи, методи та якісні характеристики управлінської звітності підприємства за умови досягнення її транспарентності.

Висновки. Результатами проведеного дослідження стали наступні висновки: 1) управлінська (внутрішня) звітність є основою для прийняття ефективних рішень на різних рівнях управління; 2) транспарентність управлінської звітності надає вільний потік інформації про рішення та дії від джерела до одержувача, що забезпечує надійність та релевантність такої інформації; 3) формування саме транспарентної інформації по відношенню до конкретних внутрішніх користувачів забезпечить ефективну взаємодію між різними відділами і підрозділами підприємства.

Ключові слова: звітність, інформація, транспарентність, транспарентна управлінська звітність, прозорість звітності, прийняття управлінських рішень.

ГОЛОВІНА Д.В.,
КУРІЛЕНКО В.В.

Транспарентность управленческой отчетности как основа принятия эффективных решений

Предметом исследования являются особенности формирования управленческой отчетности предприятия и достижения ее транспарентности для внутренних пользователей информации.

Целью исследования является раскрытие роли управленческой отчетности в учетно–экономической системе предприятия и обоснование необходимости ее транспарентности, что обеспечит принятие эффективных управленческих решений.

Методы исследования. В работе использована совокупность научных методов и подходов, в том числе синтез и анализ, системный и структурно–логический подход к построению концептуальной основы формирования транспарентной управленческой отчетности.

Результаты работы. В статье исследована роль управленческой отчетности в учетно–экономической системе предприятия. Обоснована важность формирования транспарентной отчетности для удовлетворения информационных потребностей внутренних пользователей и принятия на ее основе эффективных управленческих решений. Рассмотрены этапы организации, принципы, методы и качественные характеристики управленческой отчетности предприятия при условии достижения ее транспарентности.

Выводы. Результатами проведенного исследования стали следующие выводы: 1) управленческая (внутренняя) отчетность является основой для принятия эффективных решений на разных уровнях управления; 2) транспарентность управленческой отчетности предоставляет свободный

поток информации о решениях и действиях от источника к получателю, что обеспечивает надежность и релевантность такой информации; 3) формирование именно транспарентной информации в отношении конкретных внутренних пользователей обеспечит эффективное взаимодействие между различными отделами и подразделениями предприятия.

Ключевые слова: отчетность, информация, транспарентность, транспарентная управленческая отчетность, прозрачность отчетности, принятия управленческих решений.

GOLOVINA D.V.,
KURILENKO V.V.

Transparency of management reporting as a basis for making effective decisions

The subject of the study is the peculiarities of the formation of managerial reporting of the enterprise and achieving its transparency for internal users of information.

The purpose of the study is to reveal the role of managerial reporting in the accounting and economic system of the enterprise and justify the need for its transparency, which will ensure the adoption of effective managerial decisions.

Research methods. The paper uses a set of scientific methods and approaches, including synthesis and analysis, a systematic and structural–logical approach to the construction of a conceptual framework for the formation of transparent management reporting.

Results of work. The article investigates the role of managerial accounting in the accounting and economic system of the enterprise. The importance of the formation of transparent reporting for the satisfaction of information needs of internal users and the adoption of effective management decisions based on it are substantiated. The stages of organization, principles, methods and qualitative characteristics of management accounting of an enterprise are considered, provided that it is achieved transparently.

Conclusions. The results of the research resulted in the following conclusions: 1) management (internal) reporting is the basis for making effective decisions at different levels of management; 2) Transparency of management reporting provides a free flow of information about decisions and actions from the source to the recipient, which ensures the reliability and relevance of such information; 3) the formation of transparent information in relation to specific internal users will provide an effective interaction between different departments and divisions of the enterprise;

Keywords: reporting, information, transparency, transparent management reporting, transparency of reporting, management decisions.

Постановка проблеми. Управлінській звітності відводиться особливе місце в системі звітної інформації про діяльність господарюючого суб'єкта. На відміну від фінансової, податкової та статистичної звітності, що призначена як для зовнішніх, так і внутрішніх користувачів, управлінська звітність містить інформацію, сформовану на запит конкретного внутрішнього користувача. Вона виступає сукупність елементів (показників звітності), призначеною для формування інформації, використовуваної менеджерами при управлінні підприємством, а також служить вихідною базою для проведення контрольних заходів діяльності підприємства у різних розрізах.

Прийняття управлінських рішень значною мірою залежить від якісних, транспарентних даних

управлінської звітності. Неточність, перевантаженість та використання складних і незрозумілих методичних розрахунків не можуть привести до отримання очікуваного ефекту від управлінських рішень. У зв'язку з цим, при формуванні системи управлінської звітності важливим аспектом є прозора та відкрита послідовність її формування на запит користувача.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретичних і методологічних положень до проблеми формування управлінської звітності зробили провідні вітчизняні та зарубіжні науковці: Бондар Н.І., Білуха М.Т., Блакита Г.В., Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Головіна Д.В., Кірейцев Г.Г., Карпова Т.П., Карпенко О.В., Нагірська К.Є., Нападовська Л.В.,

Озеран В.О., Палій В.Ф., Пушкар М. С., Сопко В.В., Фоміна О.В. та ін. При цьому переважна більшість досліджень присвячена якісним характеристикам звітності та проблемам методики організації управлінського обліку. Проте, в економічній літературі така категорія, як транспарентність управлінської звітності, виникла доволі недавно, а тому, на відміну від інших видів звітності, досліджена недостатньо. Таким чином, питання формування транспарентної управлінської звітності як основи ефективних рішень керівних ланок підприємств потребує подальших досліджень.

Метою написання **статті** є визначення ролі транспарентної управлінської звітності та виокремлення концептуальних підходів до її формування, що забезпечить генерування якісного інформаційного продукту для прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Елементом комунікації між користувачами звітної інформації та системою обліку, а також зворотнім зв'язком між ними є звітність. Для забезпечення управлінського впливу на діяльність суб'єктів господарювання саме управлінська звітність стає найбільш надійним інформаційним джерелом.

Управлінська звітність за своєю сутністю є не лише джерелом інформації, але й засобом формалізації вимог внутрішніх користувачів до облікової інформації. Вона виконує організаційну роль при виборі методики обліку й узагальненні даних. Необхідно чітко усвідомити, що на відміну від фінансового обліку (який безперервно збирає інформацію про всі об'єкти обліку) в системі управлінського обліку генерується і обробляється тільки така інформація, яка необхідна для складання конкретних форм звітності відповідно до вимог конкретних користувачів [1]. Виникнення та впровадження управлінського обліку обумовлені конкретною ціллю – допомогти внутрішнім користувачам приймати більш обґрунто-

вані рішення. З метою забезпечення ефективної управлінської діяльності інформація, що надається має відповідати критеріям транспарентності по відношенню до внутрішніх користувачів.

Термін «транспарентність» широко використовується в багатьох сферах діяльності людини, і як наслідок підходи до його змістовного тлумачення відрізняються у різних мовах. Керуючись «золотим правилом тлумачення», проаналізуємо латинську та англійську етимологію цього терміну: транспарентність від лат. «trans» – прозорий, наскрізь + «pareo» – бути очевидним; англ. «transparent» – зрозумілість, чесність – це такий стан інформованості (наявність повного, достатнього і достовірного знання) про ту чи іншу діяльність (її об'єктах або результати) яке дозволяє будь-якому зацікавленому суб'єкту мати повне уявлення про них [2].

З метою формування єдиної точки зору на тлумачення сутності поняття «транспорентність» розглянемо підходи науковців щодо його визначення (табл. 1).

Зазначені науковці при тлумаченні поняття «транспарентності» наголошують не лише на змісті прозорості, але й на відкритості. Ми вважаємо, що це не є доречним, оскільки, як було зазначено у словнику сучасної економіки Макміллана, термін «прозорий» пояснюється як простий, ясний, легко зрозумілий, а термін «відкритий» як чесний спосіб говорити і при цьому намагатись нічого не приховувати [6].

Таким чином, опираючись на основу поняття терміну «транспарентність» ми можемо стверджувати, що інформація вважається транспарентною коли вона є прозорою та очевидною.

В свою чергу, беручи до уваги вище зазначене, транспарентність управлінської звітності – це вільний потік інформації про рішення та дії від джерела до одержувача. Та варто наголосити на тому, що в управлінській звітності присутній ком-

Таблиця 1. Підходи до трактування сутності поняття «транспарентність»

Науковець	Визначення поняття
О. Крет	На думку дослідниці «транспарентність» дає можливість комплексно розглянути проблему і розмежувати низку термінів, близьких, але не тотожних йому. Досліджуючи термін транспарентність автор застосовує підхід, який дозволяє визначити транспарентність, як відкритість, прозорість, гласність і публічність.
Дж. Шпігельман	Вважає, що «транспарентність» виникає тоді, коли будь-який вид діяльності здійснюється в умовах очевидної самодемонстрації.
Є. Тихомирова	Акцентує увагу на тому, що воно поєднує в собі терміни прозорість та відкритість.

Джерело [3–5].

понент конфіденційності, що й становить суперечність поглядів науковців, адже не вся інформація, що знаходиться у межах підприємства може бути розкрита зовнішнім користувачам.

Організація управлінського обліку повинна забезпечувати виконання головного завдання управлінського обліку – задоволення потреб внутрішніх користувачів в повній, достовірній, об'єктивній та своєчасній інформації. Саме тому, ефективність організації управлінського обліку оцінюється користувачами такої інформації та проявляється у результатах господарської діяльності суб'єкта господарювання. З цього випливає, що управлінська звітність має відповідати вимогам транспарентності по відношенню до конкретного внутрішнього користувача, тому варто зазначити, її основні ознаки:

- зрозуміла подача думки, твердження, звітності;
- розкриття припущень і оцінок здійснених працівником (менеджером) при підготовці висновку, звітності;
- пояснення можливого впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на ситуацію, що склалася.

Неповна та ненадійна інформація, на нашу думку, може позначитися не лише на окремому центрі відповідальності, а й на діяльності всього підприємства.

Значення транспарентної управлінської звітності, як елемент зворотного зв'язку між користувачами інформації розглядається у наступних розрізах орієнтації керівника на:

- досягнення результатів поставленої цілі, а в цьому й полягає основна мета транспарентної управлінської звітності;
- мінімальний обсяг даних на основі яких приймаються раціональні рішення;
- впевненості у своїх діях через отримання достовірної інформації.

Виходячи з цього, ми робимо висновок, що компанія може досягти успіху в сучасному економічному середовищі лише в тому випадку, якщо її

система управління відповідає ряду вимог серед яких провідне місце займає транспарентність. Прозорість бізнесу – здатність керівництва компанії не лише володіти інформацією про поточну ситуацію, але й аналізувати можливі причини, що призвели до цього, вміти робити висновок і на його основі приймати виважені економічно вигідні та обґрунтовані рішення [7].

Поняття прозорості має на увазі створення середовища, в якому інформація про існуючі умови, прийняті рішення та дії робиться доступною, видимою і зрозумілою для суб'єктів і об'єктів управлінського процесу.

Об'єктами управління виступають:

- 1) діяльність (планування, постановка задачі, контроль);
- 2) персонал (забезпечення співробітництва, кадрова політика, мотивація, навчання);
- 3) зовнішні зв'язки.

Для реалізації управлінської діяльності суб'єктом виступає особа (підрозділ, організація), яка здатна вибрати цілі та способи їх досягнення, конкретні функції, тип поведінки.

Процес формування достовірної управлінської звітності в основу якої покладено прозорість можна подати у вигляді наступних етапів (табл. 2).

Таким чином, ми можемо стверджувати, що для взаємодії кожного з елементів, а також їх центрів відповідальності у цілісній системі, при формуванні транспарентної управлінської звітності мають бути збережені якісні характеристики такої звітності. Якісні характеристики – це атрибути, що роблять подану в такій звітності інформацію корисною для користувача. Відтак, практична цінність прозорої управлінської звітності, як обліково-аналітичної інформації реалізується через критерій корисності та придатності інформації для прийняття ефективних рішень управлінського персоналу компаній.

Управлінська звітність повинна припускати можливість проведення перспективного аналізу з мінімальними витратами часу, що є ознакою

Таблиця 2. Якісні характеристики процесу формування транспарентної управлінської звітності

Якісні характеристики	Критерій забезпечення	Центр відповідальності
Адекватні форми подачі звітності	прозорість	персонал
Надійна управлінська інформація	довіра	менеджери
Підтвердження вигоди	економічний розвиток компанії	директор
Нові бізнес можливості	інвестиції, зростання добробуту	інвестор

Джерело: узагальнено автором.

аналітичності, робити висновки і приймати на їх основі економічно обґрунтовані управлінські рішення. В даному контексті можемо стверджувати, що компаніям вигідно вести безперервну управлінську звітність, адже, це дасть змогу економічно витратити час на нові фактори впливу, а також брати до уваги лише релевантну інформацію на даний час.

Розробка та впровадження системи управлінської звітності повинна базуватися на співпраці менеджерів різних рівнів та облікових працівників. Недолік ефективної комунікації між керівництвом і співробітниками може бути основною проблемою при формуванні та представленні звітності. Причинами недосконалої комунікації може бути складна ієрархічна організаційна структура, яка утруднює рух інформації, або через прагнення керівництва обмежити доступ до інформації з боку співробітників середньої і нижчої ланки, що в даному випадку порушує транспарентність управлінської звітності [8].

З цього випливає, що запровадження транспарентної управлінської звітності має забезпечити ефективну взаємодію між різними відділами і підрозділами підприємства. Один з ключових компонентів управління розкриття інформації – це відкрита взаємодія, де всі учасники мають доступ до однієї і тієї ж інформації і інтерпретують її за одними встановленими правилами – директивами.

Крім того, кожен центр відповідальності має притримуватися принципів, що визначають порядок складання транспарентної управлінської звітності [9. С.12]:

- достовірності;
- незалежності;
- послідовності;
- перевалювання сутності над формою;
- документальності;

- оперативності;
- конфіденційності;
- професійного судження.

При дотриманні даних принципів, а також якісній взаємодії кожного підрозділу, керівництво зможе впевнено опиратися на подану інформацію. Таким чином, при доведенні управлінської звітності до кінцевого одержувача, інформація буде цілісно і різнобічно сформована, а її достовірність і прозорість через аналіз та пройдені етапи дозволить керівництву зробити ефективне рішення для розвитку компанії.

Щоб дана інформація була вірно визначена та зрозуміла, обирається певна методика підготовки економічної інформації і формування управлінської звітності (табл. 3).

Впровадження в практичну діяльність зазначених процесів передбачає використання певного методичного інструментарію, який ми пропонуємо згрупувати за наступними блоками:

1. Методи накопичення інформації – використовують для первинного накопичення інформації з різних джерел, необхідної при обґрунтуванні управлінських рішень у розрізі об'єктів управління і групування її певним чином для подальшого використання.

2. Методи обробки (підготовки) інформації – використовують для обробки інформації і підготовки показників для прийняття рішень. Показник – це величина, що відображає певну характеристику об'єкта управління. Тобто виходячи з принципу повноти (достатності) інформації управлінцям не завжди потрібна вся інформація про об'єкт управління, для прийняття певних управлінських рішень їм потрібні певні показники, що характеризують даний об'єкт.

3. Методи формування і подання управлінської звітності – містять способи визначення інфор-

Таблиця 3. Етапи підготовки інформації для формування транспарентної управлінської звітності

Назва етапу	Сутність етапу
Планування (визнання) потрібної інформації	Визначення основних параметрів діяльності, суб'єктів та об'єктів управління
Збір інформації	Формування каналів надходження інформації
Обробка інформації	Визначення засобів та алгоритмів обробки
Систематизація інформації	Побудова узагальнення моделі
Аналіз інформації	Дослідження чутливості моделі
Контроль інформації (основних параметрів)	Контроль результатів на кожному етапі та в цілому
Корекція параметрів інформації (показників)	Доповнення, зміна основних параметрів одержаної інформації (повтор циклу)

Джерело [10].

маційних потреб, форми, періодичності та способу подання управлінських звітів користувачам.

З цього слідує, що звітність має бути складена на основі транспарентності таким чином, щоб вона швидко могла адаптуватися до відповідного запиту різного рівня складності. Саме прозора і відкрита управлінська звітність дасть реальну картину її користувачам у стані господарської діяльності компанії та окремих її підрозділів:

1) на рівні оперативного обліку – робітникам і менеджерам: прийняття поточних рішень і їх коригування у відповідності потребам;

2) на рівні стратегічного обліку – керівникам і інвесторам: продовжувати чи припиняти дану господарську діяльність; потреба вкладень; можливість розширення бізнесу.

Висновки

Система управлінської звітності підприємства є одним із найважливіших елементів узагальнення інформації, яка необхідна її користувачам. При цьому джерелом цієї інформації для складання управлінської звітності є різні складові, що спричинює використання розширеної інформаційної бази підприємства та інших додаткових джерел. Компанія може досягти успіху в сучасному економічному середовищі лише в тому випадку, якщо її система управління відповідає ряду вимог серед яких провідне місце займає транспарентність. Поняття прозорості має на увазі створення середовища, в якому інформація про існуючі умови, прийняті рішення та дії робиться доступною, видимою і зрозумілою для суб'єктів і об'єктів управлінського процесу. Запровадження транспарентної управлінської звітності має забезпечити ефективну взаємодію між різними відділами і підрозділами підприємства. Для того, щоб звітність вважалася транспарентною мають бути збережені певні принципи, методи та якісні характеристики такої звітності. Зрозуміла та прозора управлінська звітність стане основою ефективних рішень управлінського персоналу компаній.

Список використаних джерел

1. Король С.Я. Управлінська звітність: сутність і алгоритм формування / С.Я. Король // Бізнес Інформ. – 2014. – № 7. – С. 325–331.

2. Українсько-польський сайт «Прозора Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prozora.org>.

3. Крет О. В. Атрибутивні характеристики транспарентності як категорії політичної науки / О. В. Крет // Науковий вісник. – Одеський державний економічний університет. – 2008. – № 20 (76). – С. 93–102. (Науки: економіка, політологія, історія).

4. Spiegelman J. J. The Principle of Open justice: A Comparative Perspective / J. J. Spiegelman // UNSW Law Journal, 2006. – Volume 29(2). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fwww.unswlawjournal.unsw.edu.au%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2F19_spiegelman_2006.pdf

5. Тихомирова Є.Б. Транспарентність і відкритість діяльності влади та шляхи їх забезпечення: наукові записки. Політологія / Тихомирова Є.Б. // К.: Видавничий дім «KM Academia», 2002. – С. 39–43.

6. Словник сучасної економіки Макміллана [Текст] / пер.з англ. О. Мороз, Т. Мороз; голов.ред. Д.В. Пірс. – К.: АртЕк, 2000. – 628 с.

7. Фоміна О. В. Методика організації управлінського обліку на підприємстві / О.В. Фоміна // Інформаційні системи обліку, економічного аналізу і аудиту в оцінці ефективності функціонування організацій.

8. Садовська І.Б. Критерії оцінки якості управлінської звітності / І.Б. Садовська, К.Є. Нагірська // Глобальні та національні проблеми економіки. – Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2015. – Вип. 3. – С. 899–904.

9. Слободняк І.А. Формування бухгалтерської управлінської звітності комерційної організації: автореф. дис. на отрим. наук. степеня док. екон. наук:08.00.12 «Бухгалтерський облік, статистика» / І.А. Слободняк. – Іркутськ, 2012. – 38с.

10. Шевчук К.В. Роль управлінської звітності в обліково-інформаційній системі підприємства та особливості її формування / К.В. Шевчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2016. – Вип. 6. – С. 137–140.

References

1. Korol S.Y. Management reporting: essence and algorithm of formation / S.Y. Korol // Business Inform. – 2014. – No. 7. – P. 325–331.

2. Ukrainian–Polish website «Transparent Ukraine» [Electronic resource]. –Access mode: <http://www.prozora.org>.

3. Kret O. V. Attributive characteristics of transparency as a category of political science / O. V. Kret // Scientific herald. – Odessa State University of Economics. – 2008. – No. 20 (76). – P. 93–102. (Science: Economics, Political Science, History).

4. Spiegelman J. J. The Principle of Open justice: A Comparative Perspective / J. J. Spiegelman // UNSW Law Journal, 2006. — Volume 29(2). — [Electronic resource]. — Access mode: https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fwww.unswlawjournal.unsw.edu.au%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2F19_spigelman_2006.pdf

5. Tikhomirova E. B. Transparency and openness of the authorities and ways of ensuring them: scientific notes. Politologiya / Tikhomirova E. B. // K.: Publishing House «KM Academia», 2002. — P. 39–43.

6. MacMillan's Dictionary of Modern Economics [Text] / English translation. O. Moroz, T. Moroz; head. red. D.V. Pier. — K.: Artek, 2000. — 628 pp.

7. Fomina O.V. Methodology of organization of management accounting in the enterprise / O.B. Fomin // Information systems of accounting, economic analysis and audit in assessing the effectiveness of organizations.

8. Sadovskaya I.B. Criteria for assessing the quality of managerial reporting / I.B. Sadovska, K.E. Nagirskaya // Global and national problems of the economy. — Mykolayiv: VNO Sukhomlinsky, 2015. — Vip. 3. — pp. 899–904.

9. Slobodyak I.A. Formation of accounting management reports of a commercial organization: author's abstract. dis. to receive sciences degree dock econ Sciences: 08.00.12 «Accounting, statistics» / I.A. Slobodyak — Irkutsk, 2012. — 38s.

10. Shevchuk K.V. The role of managerial reporting in the accounting and information system of the enterprise and the peculiarities of its formation / K.V. Shevchuk // Scientific Bulletin of Uzhhorod National University, 2016. — Vip. 6. — P. 137–140.

Дані про авторів

Головіна Дар'я Вікторівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та оподаткування, Київський національний торговельно-економічний університет

e-mail: dvkarpenko88@gmail.com

Куріленко Владислава Вадимівна,

магістр кафедри обліку та оподаткування, Київський національний торговельно-економічний університет

e-mail: kyrilenkovlada@gmail.com

0673563626

Данные об авторах

Головина Дарья Викторовна,

кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и налогообложения, Киевский национальный торговельно-экономический университет

e-mail: dvkarpenko88@gmail.com

Куріленко Владислава Вадимівна,

магістр кафедри учета и налогообложения, Киевский национальный торговельно-экономический университет

e-mail: kyrilenkovlada@gmail.com

0673563626

Data about authors

Daria Holovina,

Ph.D., Associate Professor, Department of Accounting and Taxation, Kyiv National Trade and Economic University

e-mail: dvkarpenko88@gmail.com

Vladyslava Kurilenko,

Master Department of Accounting and Taxation, Kyiv National Trade and Economic University

e-mail: kyrilenkovlada@gmail.com